

izvješća – prikazi – *relationes*

Međunarodni simpozij u Rimu (1995.):
»KOJA JE BUDUĆNOST GOSPODARSTVA? EKONOMSKA
PRAKSA, UČENJE CRKVE I UVJETI ZA MIR U SVIJETU«

Stjepan BALOBAN, Zagreb

Međunarodni Jacques Maritain Institut (Rim) u suradnji sa Institutom za moralnu teologiju Sveučilišta u Fribourgu (Švicarska) i sa Slobodnim Sveučilištem Marija SS. Assunta (Rim) organizirao je međunarodni simpozij o »gospodarskom razvoju« u Rimu od 30. studenoga do 2. prosinca 1995. godine.

Glavni pokretač i organizator ovog susreta bio je međunarodni institut koji nosi ime po francuskom filozofu i humanističkom mislitelju Jacquesu Maritainu (1882.–1973.).

Skupina intelektualaca različitih nacionalnosti, poklonika Jacquesa Maritaina, osnovala je u mjestu Gallarate blizu Milana 6. travnja 1974. *Međunarodni Jacques Maritain Institut*. Jacques Maritain je rođen 1882. u Parizu, u protestantskoj obitelji. Godine 1906. primio je, zajedno sa suprugom, pravoslavnom Židovkom rođenom u Rusiji, Raïssom Oumansoff, krštenje u Katoličkoj crkvi. Kao filozof personalističkog usmjerenja, Jacques Maritain je svojim javnim djelovanjem i pisanom riječju ostavio velik trag u prvoj polovici XX. stoljeća. Upravo zbog toga Institut koji nosi njegovo ime okuplja intelektualce iz različitih dijelova svijeta i proučava probleme čovjeka, kulture i današnjeg društva¹. U posljednje vrijeme Institut posebno obrađuje probleme i strategiju socijalno-političkog razvoja u svijetu.

Međunarodni Jacques Maritain Institut organizirao je dosad više od 200 različitih konferencija i seminara, publicirao gotovo 70 knjiga te izdaje međunarodni časopis *Notes et Documents* na engleskom i francuskom jeziku. Osim glavnog sjedišta u Rimu i Internacionalnog centra za studij i istraživanje u talijanskoj pokrajini Treviso, Međunarodnom Jacques Maritain Institutu su u nekim zemljama

¹ Usp. *International Jacques Maritain Institute 1974.–1989.*, Rome, 1990.

pridružene »nacionalne sekcije« (npr. Argentina, USA, Venezuela) i »suradnička društva« (npr. Bolivija, Kanada, Portugal).

Sredinom 80-ih godina u Europi se razvija rasprava o etici u gospodarstvu. Međunarodni Jacques Maritain Institut se uključuje u tu raspravu na specifičan način. Institut je 1987. godine inicirao vrlo opsežno istraživanje o stavovima pojedinih lokalnih Crkvi u odnosu na gospodarsku etiku. U tom hvalevrijednom pothvatu Institutu se 1988. godine pridružuje Institut za moralnu teologiju Sveučilišta u Fribourgu. O spomenutoj temi organiziraju se regionalni simpoziji: za industrijski razvijene zemlje u Cagliariju 1987.; za Latinsku Ameriku u Madridu 1989.; za Aziju u Giacarti 1990. i za Afriku u Abidjanu 1991. godine. Dva Instituta su 1993. na simpoziju u Fribourgu (Švicarska) predstavili prve rezultate istraživanja².

Trenutačno se priprema za objavljivanje završni dokument tog višegodišnjeg istraživanja (1987.–1994.) pod nazivom: *Repertoire bibliographique raisonne*, u izdanju Editions Universitaires Fribourg – Suisse i Editions du Cerf, Paris.

Ta bibliografija obuhvaća oko 1500 biskupskih dokumenata koji su nastali u ovom stoljeću u raznim dijelovima Katoličke crkve diljem svijeta. Svaki dokument je predstavljen kratkim sadržajem. Bibliografija je prava *summa*, prva takve vrste, koja na jednom mjestu donosi kršćansko promišljanje gospodarske situacije na pet kontinenata svijeta.

Povodom pripreme za tisak tog važnog djela organiziran je u Rimu simpozij s temom: *Koja je budućnost gospodarstva? Ekonomska praksa, učenje Crkve i uvjeti za mir u svijetu*. Na simpoziju je bilo prijavljeno 300 sudionika iz različitih zemalja svijeta. Bili su predstavnici 31 biskupske konferencije. Iz Hrvatske su bili nazočni: mr. Miljenko Žagar, veleposlanik Republike Hrvatske u Sloveniji, dr. Josip Jelenić, Filozofsko-teološki institut D.I. u Zagrebu, dr. Dušan Bilandžić, predstavnik HAZU-a i dr. Stjepan Baloban u ime Hrvatske biskupske konferencije. Različitost sudionika (ekonomisti, političari, teolozi, javni djelatnici, biskupi) govori o aktualnosti ponuđene teme i o određenoj zabrinutosti za budućnost gospodarskog razvoja u svijetu o kojem velikim dijelom ovisi i svjetski mir.

Na simpoziju su govorili stručnjaci različitih profila, usmjerenja i pogleda na trenutačnu situaciju. Od generalnog direktora Međunarodnog monetarnog fonda, gosp. Michela Camdessus koji je imao opširno predavanje na otvaranju, preko političara (npr. R.F.M. Lubbers, bivši predsjednik vlade u Nizozemskoj; Iván Szabó, bivši ministar financija u Mađarskoj), profesora ekonomije, teologa i bis-

² Usp. Istituto internazionale Jacques Maritain, R. BERTHOUSOZ – R. PAPINI – R. SUGRANYUES DE FRANCH (uredili), *Etica, economia e sviluppo. L'insegnamento dei vescovi dei cinque continenti*, EDB, Bologna, 1994.

kupa iz različitih dijelova svijeta do guvernera Banco d'Italia Antonija Fazija koji je imao završno izlaganje. Zanimljivo je da su svoje viđenje o etičnosti trenutnog gopodarskog razvoja iznijeli i trojica dekana ekonomskih fakulteta (Rim, Bologna, Genova) koji su kao kršćani dobri poznavatelji socijalnog učenja Crkve. Uvodno, pregledno i programatsko predavanje održao je Roberto Papini sa Sveučilišta u Trstu, generalni tajnik Međunarodnog Instituta Jacques Maritain.

Glavna tematika simpozija obrađena je u četiri cjeline. Prvi dio: »ekonomija razvoja ili nerazvijenosti?«, analizirao je problem sve većeg raskoraka između dijelova tehnološki vrlo razvijenog svijeta i nerazvijenih zemalja. Sve sofisticiraniji financijski sustavi oduzeli su moć zemljama proizvođačima primarnih materijala i transformirali ih u ruke zemalja prerađivača. U drugom dijelu: »globalizacija gospodarstva« predavači su se pozabavili novim stanjem globalizacije i internacionalizacije gospodarstva i financija koji se odražava u trgovini, migracijama, te općenito u kulturi. Gotovo nevjerojatni razvoj na području informacija i novih tehnologija ubrzava proces globalizacije i internacionalizacije. Ako taj proces, koji je već u tijeku, ne bude pravilno usmjeravan, vodit će još većoj polarizaciji na bogate i siromašne. U različitim kontekstima, osobito u interventima predstavnika Latinske Amerike, Afrike i Azije, upozoravano je na opasnosti tako započetog gospodarskog razvoja koji bi mogao pridonijeti još većoj ovisnosti i siromaštvu nerazvijenih dijelova svijeta.

Treći dio: »prema kojoj međunarodnoj gospodarskoj i političkoj ravnoteži?«, pozabavio se budućnošću svijeta u kojem živimo. U ovom dijelu je argumentirano ukazano na veliku važnost postavljanja pravila prema kojima će se odvijati gospodarski razvoj te ulogu institucija koje će biti sposobne u ovom vremenu tranzicije usmjeravati gospodarski i svekoliki razvoj na zajedničko dobro čovječanstva. U četvrtom dijelu: »prema suradničkoj konkurenciji«, koji je bio ujedno okrugli stol, raspravljalo se o pitanjima konkurencije koja u stvarnosti ne vodi brigu o slabijem, štoviše slabijeg isključuje iz igre. Upravo ovdje se traži velik preokret u načinu razmišljanja i djelovanja, općenito u kulturi ponašanja. Pledira se za već zaboravljenu socijalnu dimenziju.

Središnja misao koja je bila nazočna u većini predavanja i rasprava jest globalizacija i internacionalizacija gospodarstva. To znači da svijet sve više postaje »jedno tržište«, tj. zakonima moćnog svjetskog tržišta trebaju se pokoravati tržišta pojedinih zemalja i regija u svijetu. U takvom gospodarskom razvoju sve važniju ulogu imaju Svjetska banka i Međunarodni monetarni fond koji postavljaju uvjete za mogući »ulazak« u to sve više globalno svjetsko tržište. Takva impostacija gospodarskog razvoja postavlja niz etičkih pitanja, osobito u odnosu na siromašne i nerazvijene zemlje. Odnosno, hoće li takvim razvojem bogati biti još bogatiji, a siromašni, pritisnuti propisanim uvjetima od drugih, »ostati predugo u čekaonici«, ili pak tonuti u nerazvijenosti?

Sva ta pitanja su aktualna i od iznimne važnosti za trenutačan gospodarski razvoj mlade države Hrvatske. Hrvatska je jedna od onih država u tranziciji kojoj se postavljaju uvjeti za postupni ulazak na to svjetsko globalno tržište. U opravdanoj želji za što brži »priključak« u svjetske tokove, ne smije se zaboraviti na specifičnosti našeg podneblja i osobito se ne smije zanemariti socijalna dimenzija unutar našeg društva koje se tek oblikuje. Povijesno iskustvo, osobito ono iz XIX. stoljeća u kojem je krutost liberalnog kapitalizma bila povodom velikih ne samo gospodarskih nego i političkih promjena, govori o tome kako je socijalni moment bitan čimbenik pravednog i na dulji rok uspješnog gospodarskog napretka.